

УДК 332.02:330.342.146(23)
JEL H53, L51, R11

П. В. Жук

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу регіональної екологічної
політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: pzhuk@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4895-7752>

**АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ**

Розглянуто проблематику вдосконалення політики соціально-економічного розвитку гірських територій в Україні. Зазначено важливість підвищення їх економічної конкурентоспроможності та створення нових робочих місць для запобігання депопуляції гір. Наведено дані про диференціацію розташування гірських населених пунктів України за висотами над рівнем моря. Запропоновано механізми зовнішньої підтримки економічного розвитку та стимулювання інвестиційної діяльності щодо гірських територій.

Ключові слова: гірські території, гірська політика, підтримка економічного розвитку, стимулювання інвестиційної діяльності.

Zhuk P. URGENT ISSUES OF THE POLICY OF MOUNTAIN TERRITORIES' SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE

A set of problems of improvement of the mountain territories' social and economic development policy (mountain policy) in Ukraine are outlined. National legislative maintenance of mountain policy is assessed and conclusions over the non-compliance with the established public guarantees of mountain territories' social and economic development and the fallacy of orientation exclusively on direct budget assistance are made. The fact that the approach is inefficient and requires enhancement in terms of introducing the stimuli for investment attraction from extrabudgetary sources with gradual waiving of benefits for rural residents, creation of favourable conditions for entrepreneurship activity and maintenance of multi-profile economic development of mountain territories is proven. The importance of improving their economic competitive ability and creation of new jobs to prevent mountains' depopulation is emphasized. The examples of the best European practices of mountain territories' development, recommended to be introduced in Ukraine, are given, including: improvement of transport, social and public infrastructure in mountain regions; development of the concepts and programs of mountain territories' development and state assistance to implementation of projects provided by them; creation of mountain territories' support funds; providing subsidies to agricultural producers in mountain areas and promoting of their cooperation; assistance to the development of the sphere of tourism, resorts, traditional crafts and industries; promotion of jobs creation in mountain areas in the types of industrial activity, which do not have harmful environmental impact, orienting at the sphere of small and medium business; taking the specifics of mountain territories into account in the mechanisms of financial and budget equalization, etc. Special attention is paid to the importance of state assistance to economic development of mountain territories. The mechanism of investment activity stimulation at mountain territories is suggested. Peculiarities of the Law of Ukraine № 6439 «On amendments to some laws of Ukraine on strengthening the government guarantees for mountain and highland settlements» accepted to consideration by Verhovna Rada of Ukraine, which, in particular, stipulates allocation of the category of highland settlements, are outlined. Highland settlements are the mountain settlements located at 600 meters and higher above sea level. The article also provides the authors' data on location of mountain settlements of Ukraine by absolute altitude.

Keywords: mountain territories, mountain policy, economic development maintenance, investment activity stimulation.

Постановка проблеми. Політику розвитку гірських територій (гірську політику) можна трактувати як вироблене на основі суспільного усвідомлення ролі гірських територій у життєдіяльності соціуму, інституціо-лізоване законами, нормативними актами, стратегічними й програмними документами ставлення суб'єктів гірської політики до сукупності соціально-економічних й екологічних проблем територіального розвитку гірських місцевостей, яке реалізується через відповідні механізми та інструменти. Гірська політика є різновидом регіональної політики і фокусується на гірські території.

Якщо відштовхуватися від визначення поняття регіональної політики, що використовується у чинному законодавстві (Закон України «Про засади державної регіональної політики»), то гірську

політику варто розглядати як систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій органів влади усіх рівнів для забезпечення високого рівня якості життя людей на гірських територіях з урахуванням їх природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей, етнічної і культурної самобутності.

Умови гірських територій, з одного боку, ускладнюють економічне життя місцевого населення через свої природні особливості, важку транспортну доступність як до них, так і від них до центрів ділової активності й суспільного життя, а з іншого, – є екологічним та етнокультурним феноменом, значення якого виходить далеко за межі таких територій. Власне демографічні проблеми, які сфокусувалися в

усвідомленні закономірності щодо швидкості процесів депопуляції гір і, навпаки, складності та труднощів повернення мешканців в гори [1, с. 152], зумовили активність європейських країн у розробленні гірської політики, спрямованої на недопущення обезлюднення гірських теренів та зростання їх економічної конкурентоспроможності. Україні важливо використати кращий європейський досвід. Разом з тим, гірська політика в Україні має враховувати вітчизняні особливості та реалії.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика щодо політики соціально-економічного розвитку гірських територій України є предметом досліджень вітчизняних науковців, зокрема М. Голубця [2], В. Кравціва [3], М. Пітюлича [4], С. Сембера [5] та ін., однак нові завдання такої політики й інструменти її реалізації потребують розкриття.

Метою цієї статті є розкриття актуальних завдань політики соціально-економічного розвитку гірських територій в Україні, які впливають з потреб підвищення їх економічної конкурентоспроможності.

Основні результати дослідження. Враховуючи умови України, становище, яке склалося у її гірських регіонах (безробіття, пов'язані з ним соціальні негаразди, які спричиняють загрози депопуляції гір та втрати унікальної етнокультурної спадщини горян), найважливішим завданням на даний час слід вважати вирішення питань зайнятості місцевого населення через стимулювання інвестицій, а також сприяння вирівнюванню фінансово-бюджетних можливостей забезпечення умов життєдіяльності місцевого населення й територіальних громад.

Преференційні механізми й інструменти економічного розвитку гірських територій є важливою складовою європейської політики щодо гір. На перших етапах її реалізації вони націлювалися, насамперед, на підтримку сільського господарства, а пізніше переросли у мультисекторний підхід з концентрацією зусиль на розвитку секторів економіки, функціонування яких відповідає основним засадам сталого розвитку гірських місцевостей. Ставиться також завдання при цьому орієнтуватися на ефективніше використання наявних у регіонах ресурсів і можливостей.

Україні варто застосовувати кращі європейські практики підтримки розвитку гірських територій. Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує відповідний досвід Швеції, де режим спеціальної регіональної підтримки запроваджений для гірських територій у 1965 р. Він включає загальну підтримку їх економіки (компенсація за невідгідне географічне розташування у формі транспортної субсидії – 25-40% від витрат на транспортування сировини, матеріалів, товарів; зменшення на 10% нарахувань на фонди заробітної плати підприємств малого та середнього бізнесу), а також цільову підтримку окремих підприємств (дольова участь держави в інвестиційних проектах, у т. ч. для створення робочих місць у певних галузях, яка може становити до 50% загальної вартості проекту).

Зазначимо, що цільова підтримка гірських регіонів у Швеції доповнюється загальними механізмами територіального вирівнювання, які включають

вирівнювання доходів (муніципалітети з доходами понад 115% від середнього показника сплачують збір вирівнювання, а муніципалітети з низькими доходами отримують відповідні дотації вирівнювання) та витрат (перерозподіл коштів від органів місцевого самоврядування з низькими витратами на обов'язкові послуги в користь високовитратних) [6].

Результатами загальної політики вирівнювання користуються також гірські регіони країн-членів ЄС, які у переважній більшості випадків відносяться до відстаючих, на які розповсюджуються механізми поточної фінансової підтримки.

Гірські проблемні території з допомогою фондів ЄС можуть реалізовувати програми, спрямовані на розвиток регіонів в цілому, а також на вирішення структурних проблем промислових, сільських, міських територій, які відповідають визначеним ЄС критеріям і показникам. Зокрема:

- промислові території: рівень безробіття вищий середнього по ЄС, вищий рівень безробіття у промисловому секторі, зменшення зайнятості у промисловості;
- сільські: стосовно регіонів рівня NUTS 3, де щільність населення менше 50 жителів на кв. км., або: рівень зайнятості в сільському господарстві дорівнює чи вищий, ніж подвоєний середній рівень по ЄС; рівень безробіття вищий середнього по ЄС чи спостерігається зменшення кількості населення;
- міські: довгостроковий рівень безробіття вищий від середнього по ЄС, високий рівень бідності, гострі проблеми довкілля, високий рівень злочинності [7].

Для програмного періоду 2014-2020 років у ЄС введено жорсткіші правила фінансування соціально-економічного розвитку. Передбачена концентрація зусиль на обмеженому переліку цілей в рамках діючої стратегії «Європа-2020», встановлено залежність між наданням коштів з фондів ЄС та виконанням країнами зобов'язань щодо скорочення бюджетного дефіциту й державного боргу. При цьому збережено лише 2 цілі регіональної політики: інвестиції в зростання зайнятості та європейське територіальне співробітництво.

З 2014 р. виділяється не 2, а 3 групи регіонів для розподілу асигнувань із структурних фондів ЄС. Найбільший обсяг фінансування за напрямом «Інвестиції для зростання та зайнятості» призначений для *найменш розвинених регіонів* (ВВП на одиницю населення нижче 75 % від середнього по ЄС). Таких регіонів (рівень NUTS 2) 71 з населенням 128 млн осіб. Для них передбачені річні асигнування у розмірі понад 200 євро на мешканця. Регіонів *перехідного типу* (ВВП на одиницю населення 75-90 % від середнього) виділено 51 з населенням 68 млн осіб і їм передбачено асигнування у розмірі близько 75 євро на мешканця. До більш розвинених регіонів віднесено 151 територію з населенням 307 млн осіб. Асигнування для них не перевищать 25 євро на жителя [8].

Для України важливо використати досвід європейських країн із застосування стратегії та

механізмів, спрямованих на компенсацію впливу негативних умов гірських місцевостей через субсидювання виробництва, інвестиційну допомогу, надання компенсацій виробникам, фінансове вирівнювання.

На сьогодні гірська політика в Україні регламентується трьома основними законодавчо-нормативними актами: Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» (від 15 лютого 1995 р.), Постановою Кабінету Міністрів України «Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських» (від 11 серпня 1995 р. № 647), Постановою Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах» (від 11 серпня 1995 р. № 648). Вищезгаданий Закон декларує дві форми державної підтримки гірських населених пунктів. Статтею 3 Закону передбачаються державні гарантії соціально-економічного розвитку населених пунктів, яким надано статус гірських. Серед них виділення бюджетних коштів на розвиток і зміцнення матеріально-технічної бази пасажирського транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, електричних мереж, систем теле- і радіотрансляції, газифікації та розробки місцевих газових і нафтових родовищ, освіти, охорони здоров'я, культурно-побутового та торговельного обслуговування, а також фінансування заходів для поліпшення родючості земель, розвитку та використання туристичних, рекреаційних і лікувальних можливостей гірського регіону; здійснення заходів щодо будівництва об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури.

Згідно зі ст. 6 Закону встановлено пільги громадянам, яким надано статус особи, що проживає і працює (навчається) на території населеного пункту, якому надано статус гірського.

Однак аналіз дії Закону показує, що передбачені його ст. 3 державні гарантії соціально-економічного розвитку гірських територій не реалізуються, а орієнтування на пряму державну підтримку соціально-економічного розвитку гірських територій переважно за рахунок бюджетних асигнувань є низькоефективним і потребує доповнення у частині запровадження стимулів для залучення інвестицій з позабюджетних джерел, створення сприятливих умов для підприємницької діяльності з метою кардинального вирішення проблем зайнятості місцевого населення.

Шляхом для розв'язання такого завдання слід розглядати запровадження на гірських територіях спеціального режиму інвестиційної діяльності, з допомогою якого стимулюватиметься залучення інвестицій у пріоритетні види економічної діяльності, сумісні з екологічними особливостями гірських територій, їх природно-ресурсною базою, традиціями господарювання.

Нами пропонується механізм стимулювання інвестиційної діяльності на гірських територіях, суть якого відображена у підготовленому фахівцями Інституту законопроекті «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку у гірських зонах України» (zareєстрований Верховною Радою України, № 4102 від 18.02.2016 р.). Прийняття цього законопроекту та інституціалізація

преференційного інвестиційного механізму стосовно гірських територій України докорінно змінило б їх економічну конкурентоспроможність й сприяло вирішенню проблем безробіття та трудової міграції.

Верховною Радою України прийнято до розгляду також законопроект № 6439 «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення державних гарантій для гірських та високогірних населених пунктів». Ним, зокрема, передбачається виділяти категорію високогірних населених пунктів. До них пропонується віднести гірські населені пункти, розташовані на висоті 600 метрів і вище над рівнем моря.

Законопроект націлений на збереження існуючого адміністративно-територіального устрою гірських та високогірних населених пунктів України, збереження мережі закладів культури, освіти та медичних закладів, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади для забезпечення доступу громадян до адміністративних послуг. Він передбачає також:

- врахування підвищеного коефіцієнту для гірських населених пунктів при розрахунку розміру медичної, освітньої, базової та інших видів субвенцій;
- розроблення, затвердження, виконання державної цільової програми розвитку гірських населених пунктів та її фінансування;
- здійснення заходів щодо покращення екологічного стану територій гірських та високогірних населених пунктів, берегоукріплення, водопостачання та будівництва очисних споруд;
- виділення базових дотацій гірським населеним пунктам з урахуванням реальних потреб в умовах високогірності в порядку, передбаченому бюджетним законодавством тощо.

За вищезгаданим проектом закону тарифні ставки для працівників медичних, освітніх закладів, закладів культури та інших бюджетних установ, в тому числі територіальних представництв органів виконавчої влади, інших державних органів, які розташовані на території гірських населених пунктів, підлягають збільшенню на 25%, а для тих, які розташовані на території високогірних населених пунктів – на 50 % [9].

Прийняття обох законопроектів змінило б інвестиційну привабливість гірських територій та діючу в Україні систему бюджетного вирівнювання. При існуючих підходах вона не забезпечує вирівнювання якості й доступності основних публічних послуг мешканцям низькодохідних у бюджетному аспекті територіальних громад гірських місцевостей.

Зазначимо, що у 714 населених пунктах України, яким згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 р. № 647 (з доповненнями) надано статус гірських, проживає близько 890 тис. мешканців. З них 245 населених пунктів розташовані на висотах понад 600 м над рівнем моря й у них проживає 193 тис. горян (табл. 1). Найвисокогірнішим є село Голошина (Верховинський

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

район Івано-Франківської області) – 1366 метрів над рівнем моря.

Таблиця 1

Розташування гірських населених пунктів України за абсолютними висотами

Висота розташування, м н.р.м.*	Кількість населених пунктів	Чисельність мешканців, тис. осіб**
Понад 1000	15	3,6
900 - 999	20	8,7
800 - 899	38	32,3
700 - 799	59	40,1
600-699	113	108,5
Всього на висотах понад 600 м н.р.м.	245	193,2
500 - 599	164	182,9
400 - 499	175	288,2
300 - 399	110	196,7
менше 300	20	28,8
Всього на висотах до 600 м н.р.м.	469	696,6
Разом	714	889,8

Примітки:

* дані наведено за абсолютними висотами центрів населених пунктів

** чисельність населення вказана за останніми наявними даними, в т.ч. для більшості сільських населених пунктів за результатами останнього перепису населення

Зазначимо, що більшість територіальних громад у гірських місцевостях України мають низький рівень економічного розвитку, що зумовлює їх слабку фінансово-бюджетну спроможність й робить проблемним включення гірських територій у процесі адміністративно-територіальної децентралізації, формування спроможних територіальних громад, які здійснюються в Україні. З 425 сільських, селищних і міських рад Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей, на території яких наявні гірські населені пункти, станом на 01.03.2018 р. у процесі формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) взяло участь тільки 59, тобто 13,9%. При цьому загалом по Україні об'єдналося й сформувало 665 спроможних ОТГ 3103 сільські, селищні та міські ради – 28,3% від наявних до початку реформи децентралізації.

Європейський досвід свідчить, що 90% гірських громад не можуть конкурувати з рівнинними без зовнішньої допомоги й підтримки. За рахунок туризму конкурентними в економічному сенсі можуть стати тільки близько 10% населених пунктів за умов розвитку туристичної інфраструктури високого рівня [1, с. 149]. Тому необхідним є курс на багатопрофільний економічний розвиток гірських територій з відповідною політикою його реалізації.

Реалізація напрямів підтримки гірських територій буде ефективнішою при використанні адаптованих до умов України практик, апробованих країнами Європи. Серед них: покращення транспортної, соціальної, комунальної інфраструктури гірських регіонів; розроблення концепцій і програм розвитку гірських територій та державна підтримка реалізації передбачених ними проектів; створення фондів підтримки гірських територій; надання дотацій сільськогосподарським виробникам у гірських

місцевостях та сприяння їх кооперації; підтримка розвитку сфери туризму, курортів, народних промислів і ремесел; сприяння створенню в гірських місцевостях робочих місць у видах промислової діяльності, які не чинять екодеструктивного впливу, орієнтуючись на сферу малого й середнього бізнесу; врахування у механізмах фінансового вирівнювання специфіки гірських територій тощо.

Висновки. Враховуючи умови України, становище, яке склалося у її гірських регіонах, найважливішим завданням на даний час слід вважати вирішення питань зайнятості місцевого населення через стимулювання інвестицій, а також сприяння вирівнюванню фінансово-бюджетних можливостей забезпечення умов життєдіяльності місцевого населення й територіальних громад. Як висновок для України слід зазначити:

- Європейський досвід засвідчує необхідність розроблення й реалізації політики розвитку гірських територій в Україні, в основі якої вбачається економічна підтримка, підвищення їх конкурентоспроможності, запобігання депопуляції, збереження екологічної функції та етнокультурної спадщини гір.
- Напрями підтримки гірських територій можуть включати: *адміністративну політику*, яка забезпечуватиме спеціальний статус адміністративно-територіальних одиниць й населених пунктів у гірських місцевостях з особливими підходами до фінансового вирівнювання, інвестиційної діяльності тощо; *територіальне планування* й формування адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням гірської специфіки; *фінансово-бюджетне вирівнювання*, яке б надавало економічно проблемним територіям у гірських регіонах можливості для забезпечення умов життєдіяльності місцевого населення на рівні не гіршому, ніж в середньому по країні; *цільові програми сприяння розвитку сфер та видів діяльності, які мають особливе значення для гірських районів; реалізацію інфраструктурних програм*, що сприятимуть згладжуванню проблем транспортно-комунікативної доступності у гірських місцевостях. Зазначені напрями мають знайти інституційне втілення й підтримуватися на усіх управлінських рівнях.
- Реалізація напрямів підтримки гірських територій буде ефективнішою при використанні адаптованих до умов України практик, апробованих країнами Європи. Серед них: покращення транспортної, соціальної, комунальної інфраструктури гірських регіонів; розроблення концепцій і програм розвитку гірських територій та державна підтримка реалізації передбачених ними проектів; створення фондів підтримки гірських територій; надання дотацій сільськогосподарським виробникам у гірських місцевостях та сприяння їх кооперації; підтримка розвитку сфери туризму, курортів, народних промислів і ремесел; сприяння

створенню в гірських місцевостях робочих місць у видах промислової діяльності, які не чинять екодеструктивного впливу, орієнтуючись на сферу малого й середнього бізнесу; врахування у механізмах фінансового вирівнювання специфіки гірських територій тощо.

Список використаних джерел

1. Musial W. *Ekonomiczne i społeczne problemy rozwoju obszarów wiejskich Karpat Polskich* / Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk. Warszawa, 2008. 391 s.

2. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / ред.: М. А. Голубець. Львів: Поллі, 2007. 288 с.

3. Кравців В. С., Жук П. В. Концептуальні засади розробки та реалізації державної програми сталого розвитку Українських Карпат. *Економіка України*. 2013. № 1. С. 4-11.

4. Пітюлич М. М. *Гірські території Українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку*: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; Ужгород: Гражда, 2015. 320 с.

5. Сембер С. В., Машіко К. С., Рябак М. І. Особливості відтворення трудового потенціалу пріоритетних видів економічної діяльності Закарпатської області. *Регіональна економіка*. 2014. №4(74). С. 107-116.

6. Федюк В., Биченко А. Регіональний розвиток у Швеції та Україні. *Національна безпека і оборона*. 2009. №1. С. 48-50. URL: http://old.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NS_D105_ukr_11.pdf

7. Малаховський Ю. В. Досвід США, Канади та країн ЄС в управлінні економічним розвитком депресивних територій. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 28. С. 43-53.

8. Поліщук Л. С. Регіональні асиметрії в ЄС та нові інструменти політики вирівнювання. *Actual problems of international relations*. 2015. Vol. 126 (part 2). С. 116-124.

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення державних гарантій для гірських та високогірних населених пунктів: Проект Закону України від 12.05.2017 р. №6439 / Верховна Рада України. *Законодавство України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61777

References

1. Musial, W. (2008). *Ekonomiczne i społeczne problemy rozwoju obszarów wiejskich Karpat Polskich* [Economic and social problems in the development of rural areas in the Polish Carpathians]. Warsaw: Institute for Rural Development and Agriculture of the Polish Academy of Sciences. [in Polish].

2. Holubets, M. A. (Ed.) (2007). *Kontseptual'ni zasady staloho rozvytku hirs'koho rehionu* [Conceptual bases of sustainable development of the mountain region]. Lviv: Polli. [in Ukrainian].

3. Kravtsiv, V. S., & Zhuk, P. V. (2013). *Kontseptual'ni zasady rozrobky ta realizatsiyi derzhavnoyi prohramy staloho rozvytku Ukrayins'kykh Karpat* [Conceptual principles of development and implementation of the state program of sustainable development of the Ukrainian Carpathians]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 1, 4-11. [in Ukrainian].

4. Pityulych, M. M. (2015). *Hirs'ki terytoriyi Ukrayins'kykh Karpat: suchasny stan ta perspektyvy rozvytku* [Mountain territories of the Ukrainian Carpathians: the present state and prospects of development]. Lviv: Dolishnyi Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Uzhhorod: Hrazhda. [in Ukrainian].

5. Sember, S. V., Mashiko, K. S., & Ryabak, M. I. (2014). *Osoblyvosti vidtvorennya trudovoho potentsialu priorytetnykh vydiv ekonomichnoyi diyal'nosti Zakarpat's'koyi oblasti* [Features of reproduction of labor potential of priority types of economic activity in the Transcarpathian region]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 74(4), 107-116. [in Ukrainian].

6. Fedyuk, V., & Bychenko, A. (2009). *Rehional'nyy rozvytok u Shvetsiyi ta Ukrayini* [Regional development in Sweden and Ukraine]. *Natsional'na bezpeka i oborona – National Security and Defense*, 1, 48-50. Retrieved from http://old.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NS_D105_ukr_11.pdf [in Ukrainian].

7. Malakhovskyy, Yu. V. (2015). *Dosvid SShA, Kanady ta krayin YeS v upravlinni ekonomichnym rozvytkom depresyvnnykh terytoriy* [Experience of the USA, Canada and EU countries in the management of the economic development of depressed territories]. In *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu: Ekonomichni nauky* [Scientific works of the Kirovohrad National Technical University: Economic Sciences]: Vol. 28 (pp. 43-53). [in Ukrainian].

8. Polishchuk, L. S. (2015). *Rehional'ni asymetriyi v YeS ta novi instrumenty polityky vyryvnyuvannya* [Regional asymmetries in the EU and new instruments of equalization policy]. In *Actual problems of international relations*: Vol 126 (2) (pp. 116-124). [in Ukrainian].

9. *Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo posylennya derzhavnykh harantiy dlya hirs'kykh ta vysokohirnykh naselenykh punktiv* [On Amendments to Some Laws of Ukraine on Strengthening State Guarantees for Mountain and High-Altitude Settlements] (2017). Draft Law of Ukraine, adopted on 2017, May 12, 6439. *Zakonodavstvo Ukrayiny* [Legislation of Ukraine]. Supreme Council of Ukraine. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61777 [in Ukrainian].

Надійшло 05.06.2018 р.